

יד ושם רשות הזיכרון לשואה ולגבורה | בית הספר המרכזי להוראת השואה | המגמה להכשרת מורים

הכנס הארצי השני למורים

שואה וזרות

תכנית הכנס

ט"ו-י"ז בתמוז תשס"ז

1-3 ביולי 2007

הסתדרות
המורים בישראל

ארגון המורים
העל-יסודיים

בית לחמי הגתאות
BEIT LOHAMEI HAGETAOT

משרד החינוך
המינהל הפדגוגי

בשיתוף עם

שאלת מקומה של השואה בעיצוב הזהות הישראלית והיהודית ממשיכה להעסיק את הציבור בישראל גם כיום, שישים שנה לאחר השואה וסמוך לציון שישים שנה למדינת ישראל.

הכנס הארצי השני למורים יעסוק בהיבטים השונים של היחס בין שואה לזהות. בכנס נבחן בין השאר כיצד מקומה של השואה בזהות משפיע על תודעתם של תלמידים ושל אנשי חינוך וכיצד הדבר משליך על המעשה החינוכי.

נושאי הכנס:

- < שאלות של זהות בתקופת השואה
- < השואה כמרכיב בזהות הישראלית
- < שואה וזהות בספרות הישראלית העכשווית

1 ביולי 2007 | ט"ו בתמוז תשס"ז

יום ראשון

שאלות של זהות בתקופת השואה

התכנסות ורישום באודיטוריום	9:00-8:00
דברי פתיחה: מר אבנר שלו, יו"ר הנהלת יד ושם	9:15-9:00
ברכות: מר שמואל אבואב, מנכ"ל משרד החינוך מר שמחה שטיין, מנכ"ל בית לוחמי הגטאות מר רן ארז, יו"ר ארגון המורים העל-יסודיים מר יוסי וסרמן, מזכ"ל הסתדרות המורים	9:30-9:15
שואה וזהות - קווים מנחים לדין חינוכי - גב' שולמית אימבר, מנהלת פדגוגית, ביה"ס המרכזי להוראת השואה, יד ושם.	10:00-9:30

שאלות של זהות בתקופת השואה

מושב מליאה ראשון: שאלות של זהות בתקופת השואה מנחה: ד"ר חיים גרטנר משתתפים: מר ישראל אבירם ד"ר דני בלטמן גב' אסתר פרבשטיין פרופ' אליעזר שביד	11:45-10:00
הפסקה	12:15-11:45
קבוצות דיון מקבילות בנושא המרכזי	13:15-12:15
הפסקת צהרים	14:30-13:15

16:00-14:30 "מלמדים אודות השואה" - סדנאות והרצאות לבחירה (1)
(רשימת הסדנאות וההרצאות מפורטת בנספח להלן, עמ' 8-10)

הפסקה 16:30-16:00

17:30-16:30 "גוונים של זיכרון" - הצגות וסיורים באגפי המוזיאון ובאתר יד ושם

1: הצגה ודיון: "אוספת אהבות" (נעמי מורגנשטרן)

2: הצגה ודיון: "סליחה, אתה מהשואה?" (רננה מנקין)

3: הצגה ודיון: "למה לא באת לפני המלחמה?" (פאביאנה מיוחס)

4: ביקור במרכז "השאלות הגדולות בעקבות השואה"

5: סיור במוזיאון לאמנות השואה

6: סיור בתערוכה "אין משחקים ילדותיים"

20:00-18:00 טקס פרסי יד ושם למפעלים חינוכיים

במעמד שרת החינוך, פרופ' יולי תמיר

בהשתתפות: הזמרת נורית גלרון

2 ביולי 2007 | ט"ז בתמוז תשס"ז

יום שני

השואה כמרכיב בזהות הישראלית

השואה כמרכיב בזהות הישראלית

התכנסות באודיטוריום	9:00-8:30
"השואה ואנחנו": השואה בזהותם של צעירים בישראל - הצבת שאלות גב' ענבל קייתי בן-דב	9:20-9:00
מושב מליאה שני: השואה כמרכיב בזהות הישראלית מנחה: גב' דורית נובק משתתפים: גב' אנה איסקובה פרופ' חנה יבלונקה הרב ד"ר בני לאו מר מוקי צור מר אבנר שלו	11:00-9:20
הפסקה	11:30-11:00
קבוצות דיון מקבילות, בנושא המרכזי	12:30-11:30
הפסקת צהרים	13:30-12:30
"מלמדים אודות השואה" - סדנאות והרצאות לבחירה (2) (רשימת הסדנאות וההרצאות מפורטת בנספח להלן בעמ' 10-12)	15:00-13:30
הפסקה	15:30-15:00

17:00-15:30 "לא נרגע הזיכרון": קולנוע ועדות - סדנאות והרצאות לבחירה (3)

1. דור קולנועי שני: מבט משווה בין הקולנוע הישראלי והקולנוע האמריקאי ויחסם לשואה - מר יובל ריבלין
2. "מחר הוא יום חדש": ילדים בקולנוע של אחרי המלחמה - גב' רבקה אדרת, בית התפוצות
3. צפיה בסרט התעודה החדש: "האחיות כהנא" (בימאי גלעד מלצר) - דיון בהשתתפות גב' יוהנה גוטספלד, מנהלת סניף 'עמך', ירושלים.
4. "בת כזאת רצינו": סיפורה של מרטה גורן. מעדות לספר - מפגש עם ד"ר מרטה גורן וגב' יעל ריצ'לר-פרידמן, המגמה להכשרת מורים, יד ושם
5. מקום של השואה בזהותם וביצירתם של צעירים בישראל של היום:
חלק א: מוזיקת טראש ושואה בגבולות הלגיטימציה?
פרויקט "מו-זיקה": נוער ישראלי נוגע בשירי שואה - גב' מרים סמט, מגמת הדרכה, יד ושם
חלק ב: שואה וקולנוע - הדור השלישי - גב' ליאת בן חביב, מנהלת מרכז הצפייה, יד ושם

"עיר קסומה" - סיורי ערב בירושלים (מסלולים לבחירה) 20:00-17:00

מסלול 1 | נתיבים של מילים בירושלים: בעקבות הספר "תמול שלשום" (שכונת הבוכרים, מאה שערים, זיכרון משה, רחוב הנביאים)

מסלול 2 | עיר קסומה (משכנות שאננים, גיא בן הינום, הר ציון, הרובע היהודי, הכותל)

מסלול 3 | דוקטור מול דוקטור גר (סיור ברחביה בעקבות מלומדים, סופרים, ראשי מדינה ואנשים מן השורה)

מסלול 4 | סיפורי אהבה ברחוב הנביאים

מסלול 5 | מעורב ירושלמי (סיור בלב העיר ובשכונת 'נחלאות')

מסלול 6 | משעולי הזכרונות (מיד ושם להר הרצל דרך 'השביל המחבר', וביקור במוזיאון הרצל)

הסיורים מתקיימים על ידי צוות מדריכי מרכז רחל ינאית בן-צבי

3 ביולי 2007 | י"ז בתמוז תשס"ז

יום שלישי

שואה וזהות בספרות הישראלית העכשווית

שואה וזהות בספרות הישראלית העכשווית

התכנסות באודיטוריום	9:00-8:30
מושב מליאה שלישי: שואה וזהות בספרות הישראלית העכשווית	10:45-9:00
מנחה: ד"ר רחל כורזים	
משתתפים: מר אמיר גוטפרינד גב' ליזי דורון גב' נאוה סמל מר אלי עמיר	
הפסקה	11:15-10:45
גוונים של זיכרון - הצגות וסירים באגפי המוזיאון ובאתר יד ושם	13:45-11:15

11:15-12:15 גוונים של זיכרון (2)	12:30-13:30 גוונים של זיכרון (3)
1. "צחוק של עכברוש": צפייה בקטעים מהאופרה, ומפגש עם הסופרת נאוה סמל.	1. מסיירים עם מוטל וג'וחה: סיור מומחז בבקעת הקהילות
2. הצגה ודין: "סליחה אתה מהשואה?" (רננה מנקין)	2. בעקבות עיצוב הזיכרון: סיור אנדרטאות באתר יד ושם
3. סיור בתערוכה "כתמים של אור": להיות אישה בשואה	3. סיור בתערוכה "כתמים של אור": להיות אישה בשואה
4. קולנוע מספר שואה: צפייה בסרטי עלילה ותעודה בנושא שואה וזהות, במרכז הצפייה	4. קולנוע מספר שואה: צפייה בסרטי עלילה ותעודה בנושא שואה וזהות, במרכז הצפייה
5. סיור במוזיאון לאומנות השואה	5. סיור בתערוכה: "אין משחקים ילדותיים"
6. ביקור במרכז "השאלות הגדולות בעקבות השואה"	6. ביקור במרכז "השאלות הגדולות בעקבות השואה"
7. סירים מודרכים במוזיאון החדש לתולדות השואה	

15:00-13:45 **הצגה ודין: "היא לא היתה כאן"** (ענת עצמון, תאטרון תמונע. בימוי: מיכל ורד)

16:30-15:00 **הרצאת סיכום: מערכת הערכים של העולם המערבי לאחר השואה**
פרופ' אסא כשר

נספח: "מלמדים אודות השואה" – רשימת סדנאות והרצאות לבחירה

מושב סדנאות ראשון:
 (1 ביולי 2007, ט"ו בתמוז תשס"ז)
יום ראשון 14:30–16:00

מושב	שם המושב	שם הסדנה / הרצאה	שם המרצה
1	"הייה יהודי בביתך": זהות יהודית בגרמניה	דילמות של זהות יהודית בגרמניה לפני השואה	ד"ר גיא מירון, דיקן, מכון שכטר, ירושלים
		זהות יהודית אלטרנטיבית - המקרה של יהודי גרמניה, 1943-1943	ד"ר דורון אברהם, מנהל מגמת אירופה, ביה"ס המרכזי להוראת השואה, יד ושם
2	"גם יהודי גם אירופאי?": זהויות יהודיות באירופה בין המלחמות	"אנו יהודי פולין": יוליאן טובים כדוגמא למורכבות זהותם של יהודי פולין	מר אלכס דנציג, מגמת אירופה, יד ושם
		"בית הספר שלנו": העולם היהודי בהונגריה, בעקבות סיפורה של הגימנסיה היהודית בבודפשט בין שתי מלחמות עולם	גב' חווה ברוך מגמת אירופה, יד ושם
3	המאבק בשיכחה: מסע היסטורי וחינוכי בעקבות שני סיפורים	"הבית ברחוב טורגאור": המסע לגילוי סיפורה של משפחת זלינגר מגרמניה	ד"ר נירה פלדמן, בית ווהלין, גבעתיים
		"במנהרה": מסעו של היסטוריון גרמני בעקבות חייה הקצרים של מריון סמואל	גב' ציפי אורלן-רייטר, המגמה להכשרת מורים, יד ושם
4	"בין העולמות": חיי תרבות וספורט כמשקפי זהות	ספורט בקהילה היהודית באירופה לפני השואה ובמהלכה	גב' עירית נחמני, בית ווהלין, גבעתיים
		"בין העולמות": מעגלים חברתיים בגטו טרזיינשטאט	מר יפתח מאירי, מגמת אירופה, יד ושם

מושב	שם המושב	שם הסדנה / הרצאה	שם המרצה
5	שואה וזהות דתית	"אשוטט בשווקים וברחובות ואקרא בקול גדול": הזיכרון האישי של רבנים ניצולי שואה	גב' אסתר פרבשטיין, ראש המרכז לחקר השואה, מכללה ירושלים
		בין זהות לקיום: מנהיגים רוחניים והלך הרוח הציבורי בגטאות	הרב אברהם קריגר, ראש מכון "שם עולם", כפר הרא"ה
6	מנהיגות רבנית בתקופת השואה ודילמות של זהות יהודית	מנהיגות רבנית בשואה: המאבק לשמירת הזהות היהודית - שלושה מקרי מבחן (גטו ורשה, גטו לודז' וגטו קובנה)	ד"ר אייל מזרחי, המגמה להכשרת מורים, יד ושם
		מנהיגות וזהות ב"אגודת ישראל" ביישוב בתקופת השואה	ד"ר חיים שלם, ראש המרכז ללימודי השואה, מכללה ירושלים
7	מוזיקה ושירה כמשמרי זהות בשואה	היצירה המוזיקלית היהודית בתקופת השואה כמשמרת זהות	גב' תמר מצ'אדו
		הרהורים על זהות ושואה: שילוב ניתוח שירה בהוראת השואה בתיכון	מר ג'קי מצגר, מגמת תקשוב, יד ושם
8	חפץ ותמונה כמשקפים שאלות של זהות	"חיים או תאטרון?" (שרלוטה סלומון): אומנות וזהות בתקופת השואה	גב' אורית מרגליות, מגמת אירופה, יד ושם
		הסיפורים שמאחורי החפצים: שאלות של שייכות וזהות בעקבות סיפורי חפצים ממוזיאון יד ושם	גב' חביבה פלד-כרמלי, אוצרת בכירה לחפצים, יד ושם
9	סיפורן של הקהילות ביוון ובצפון אפריקה בתקופת השואה	סלונקי - עיר יהודית: סיפורה של קהילת סלונקי וגורלה בתקופת השואה	גב' דפנה גלילי, מגמת הדרכה, יד ושם
		יהדות צפון אפריקה בתקופת השואה: התמודדות חינוכית עם שאלת גורל יהודי צפון אפריקה ומקומו בלימוד נושא השואה.	גב' דינה דרורי, המגמה להכשרת מורים, יד ושם
10	דילמות של מצילים ושל ניצולים	משמעותה של בחירה: מה אנחנו יודעים על הבחירות שעשו חסידי אומות העולם?	גב' אירנה שטיינפלד, מנהלת מחלקת חסידי אומות העולם, יד ושם
		"כל נפש יהודית אוצר היא ועלינו לשומרה": דילמות של זהות, בהצלה ובחיים במסתור.	גב' רחל וולקנפלד, המגמה להכשרת מורים, יד ושם

מושב	שם המושב	שם הסדנה / הרצאה	שם המרצה
11	נוער על פרשת דרכים: מילדים לשליחים לאומיים	מביטול ה"אני" ליישות הירואית: הקשריות היהודיות בפולין	ד"ר פרומי שחורי, מנהלת שלוחת בית הספר המרכזי, יד ושם גבעתיים.
		"שאו ציונה נס ודגל": מבתי הילדים בפולין לארץ ישראל.	גב' יונת רוטביין, 'מורשת', גבעת חביבה
12	"אז איך להסביר לילד?..." ללמד על השואה בגיל הצעיר	"מתבוננים ויוצרים" - עיבוד יצירתי של כרזות בנושא ילדים וגורלם בשואה עם תלמידי היסודי	גב' מרים אורבך, המגמה להכשרת מורים, יד ושם
		ילדים לומדים על ילדים בשואה: מסיפור עדות לדיאלוג וקשר	גב' ענת כרמל וגב' אפרת כהן, בית לוחמי הגטאות

מושב סדנאות שני:

(2 ביולי 2007, ט"ז בתמוז תשס"ז)

יום שני 13:30-15:00

מושב	שם המושב	שם הסדנה / הרצאה	שם המרצה
1	שאלות של ייצוג ושל זהות בעשייה האומנותית בעקבות השואה	שואה ואומנות, הייתכן? - מקומן של יצירות האמנות במוזיאון החדש לתולדות השואה ביד ושם	גב' יהודית שן-דר, סגנית מנהלת אגף המוזיאונים והאוצרת הבכירה לאמנות, יד ושם
		זהות ומחיקת זהות והשתקפותם בעשייה האומנותית של ניצולים	גב' נורה גאון וגב' אסתי כ"ץ, בית לוחמי הגטאות
2	שאלות של זהות בספרות הישראלית	"הילד שבי": דור שני מספר דור ראשון - עיון בסיפור מאת אמיר גוטפרינד	גב' ציפי כ"ץ, המגמה להכשרת מורים, יד ושם
		במבט לאחור: ניצולים מספרים על השואה	גב' נעמה שיק, מנהלת מגמת תקשוב, ביה"ס המרכזי להוראת השואה, יד ושם

מושב	שם המושב	שם הסדנה / הרצאה	שם המרצה
3	ייצוג סיפור השואה באתרי הנצחה בארץ	המוזיאון ההיסטורי כמייצג תמורות בתפיסת השואה בחברה הישראלית	גב' נעמה גליל, מנהלת מחלקת הדרכה, אגף הנצחה והסברה, יד ושם
		לחיות עם הזיכרון: אנדרטאות לזכר השואה בישראל	ד"ר בתיה ברוטין, מכללת בית ברל
4	יצירה וזהות בחברה הישראלית	ספרות כמשקפת את שאלות הזהות של הדור השני לשואה	גב' דפנה גלילי, מגמת הדרכה, יד ושם
		'באומנות אין דבר כזה שאין דבר כזה' - ניתוח ודין סביב כרזות של צעירים בנושא "השואה ואנחנו".	גב' אוסנת דדון, מגמת הדרכה, יד ושם
5	מקומה של השואה בזהותם של בני נוער עולים מחבר העמים: אתגרים בהוראת השואה	תפיסת העולם של תנועות הנוער הציוניות לפני ובזמן השואה כאמצעי לניבוש הזהות הישראלית של נוער עולה מברית המועצות	גב' אניה קופייב, בית לוחמי הגטאות
		שני זכרונות - גורל אחד: אתגר הוראת השואה בישראל ליוצאי ברית המועצות	גב' מאשה פולק-רוזנברג, מגמת הדרכה, יד ושם
6	תלמידים בעקבות עדויות: אתגרים בשימוש בעדות להבנת מורכבותה של זהות	שימוש בעדויות של ניצולים בבית הספר: זיכרון פרטי, מקור היסטורי וזיכרון קולקטיבי	גב' מלכה תור, מנהלת מדור עדויות, יד ושם
		סיפור אהבה באושוויץ: פרויקט חדש של סרטי עדות כמשקפים מורכבות של זהויות	גב' לאה פראוור, המרכז למולטימדיה, האוניברסיטה העברית
7	תרבות היידיש מ'שם' לכאן'	ביידיש זה נשמע יותר טוב: יידיש - עולם הולך ונעלם, האומנם?	גב' ענבל קויתר בן-דב, מנהלת מגמת הדרכה, ביה"ס המרכזי להוראת השואה, יד ושם
		עולם הקולנוע היידי - מן הספרות והתיאטרון אל הקולנוע: טוביה החולב, מנחם מנדל, לאה וחנון	גב' רבקה אדרת, בית התפוצות
8	האנשים שמאחורי השמות: על שם וזהות	לכל איש יש שם - תרומת הזיכרון האישי למפעל ההנצחה הלאומי בהיכל השמות	מר אלכס אברהם, מנהל היכל השמות, יד ושם
		האנשים שמאחורי השמות - מסע חינוכי בעקבות דפי העד	גב' נאוה וייס, המגמה להכשרת מורים, יד ושם
9	"הגענו כוויי אור ונכונו מאור הארץ" (א. אפלפלד): ניצולי השואה והמפגש עם החברה הישראלית	ניצולי השואה ומפגשם עם החברה הישראלית	גב' לאה רושקובסקי, המגמה להכשרת מורים, יד ושם
		פרשת דמיאניוק והחברה הישראלית: טראומה או פרשה כמעט נשכחת?	גב' יעל נובגורוצקי, מגמת תקשוב, יד ושם

מושב	שם המושב	שם הסדנה / הרצאה	שם המרצה
10	השואה בזהותם של בני נוער בישראל	בין לימוד השואה לחינוך לזהות ערכית ואוניברסלית	גב' רעיה קליסמן, בית לוחמי הגטאות
		המסעות לפולין והשפעתם על זהות בני הנוער והחברה הישראלית	מר יוסי לוי, מנהל תחום נוער וקהילה במנהל חברה ונוער, משרד החינוך
11	מקומה של השואה בזהותם של ילדים בגיל היסודי: אתגרים חינוכיים	'מה אספר לילד?': קווים מנחים לתפיסה גילית ספירלית להוראת השואה מהגיל הרך ועד כיתה ו'	גב' יעל ריצ'לר-פרידמן, המגמה להכשרת מורים, יד ושם
		שלושה מודלים של הוראת השואה ביסודי - מפגש מחנכים עם נציגות תוכנית "עמיתים" מחוז דרום	גב' בת שבע סוסיסה, המגמה להכשרת מורים, יד ושם
12	נרטיבים מקבילים או נפגשים? הוראת השואה באירופה	זכרון מול זכרון: זהות והוראת השואה בצרפת	ד"ר אלן מישל, מגמת אירופה, יד ושם
		איך מלמדים על השואה בגרמניה?	גב' נועה מקייטון, מגמת אירופה, יד ושם
13	תפילה במבחן: אמונה וזהות בשואה	"לא היה מי שיענה אמן" (אלי ויזל): קדיש והנצחה בתקופת השואה	ד"ר אייל מזרחי, המגמה להכשרת מורים, יד ושם
		"אין לך חברה שאין בה מתפללים": תפילה בשואה	גב' יפה נובוסלסקי, מגמת הדרכה, יד ושם
14	גיבורות של יום יום: נשים וזהות בתקופת השואה	"מאיזה מעיין פלאי שואבת אימי": אמהות בגטו	גב' שני לוריא, המגמה להכשרת מורים, יד ושם
		"נשים יהודיות בזמן השואה": עיון בספורי אידה פינק	גב' עירית נחמני, בית ווהלין, גבעתיים

ועדת ההיגוי של הכנס:

- פרופ' מיכאל רוזנק
- ד"ר זאב מנקוביץ'
- מר אבנר שלו
- פרופ' דן מכמן
- גב' דורית נובק
- גב' שולמית אימבר
- מר שמחה שטיין
- ד"ר חיים גרטנר

י ד ו ש ם

המגמה להכשרת מורים

בית הספר המרכזי להוראת השואה

טל | 02-6443647

פקס | 02-6443774

דוא"ל | teachers@yadvashem.org.il

www.yadvashem.org

